

En elev på studieväg 1

Vi vill med denna text berätta vem det är som studerar på studieväg 1. Vi vill tydliggöra de styrkor och erfarenheter som elever på studieväg 1 bär med sig samt hur vi kan synliggöra dessa resurser i undervisningen så att eleven själv kan dra nytta av dem i sitt eget lärande. Texten belyser också de utmaningar elever på studieväg 1 möter och hur detta påverkar deras förmåga att lära sig att läsa och skriva på ett språk de ännu inte behärskar muntligt fullt ut. Dessutom i en för dem helt ny kontext.

Vi skriver också om hur en transpråkande pedagogik kan gynna eleven i sitt lärande genom att elevens hela språkliga repertoar tas tillvara i undervisningen och vad som krävs i språkstödande insatser för att nå just dit.

Hur kan en vuxen nybörjarläsare bli ägare av sitt eget lärande?

Det här är Zara och hon får i denna text vara representant för en typisk elev på studieväg 1. Zara är 48 år och kom till Sverige för 3 år sedan. Hon är ensamstående med fyra barn. I sitt hemland bodde hon i en bergsby och hennes dagliga sysslor bestod i att ta hand om familjens boskap. Hon hade ingen kontakt med skrift alls. Den by Zara bodde i var helt och hållet skriftlös. Det fanns ingen affär eller post, det fanns ingen i byn som kunde hantera skrift. Det fanns inget behov för Zara att kunna läsa och skriva.

I sitt nya liv i Sverige möter Zara dagligen skrift i sin vardag. Hon deltar också i undervisning som är anpassad efter hennes förutsättningar. Men det är ändå en skolmiljö med allt vad det innebär. Således ett för Zara helt nytt sammanhang.

Tidigare byggde hennes vardag på muntlig interaktion och kommunikation. Nu förväntas den i stället bygga på skrift. Nu förväntas Zara kunna hantera skrift både i skolan och utanför den.

Zara kan efter ett tag på sfi läsa och skriva enkla meningar och skulle således kunna skriva en inköpslista när hon går till affären men väljer ändå att memorera eftersom hon ännu inte är medveten om hur hon kan använda läsande och skrivandet i sin vardag. Hon ser fortfarande skriften som ren skolkunskap. Zara är mycket motiverad och vill lära sig. Men hon är ännu omedveten om *varför* hon lär sig och *hur* hon ska ha användning av sin nya förmåga.

Zara behöver få möjlighet att uttrycka sig på sitt starkaste språk. Hon behöver få stöd i sitt lärande på det språk hon behärskar bäst. Forskning visar att nyttjande av alla sina språkliga resurser i tillägnandet av ett nytt språk har betydelse för elever med kort eller ingen skolbakgrund när det gäller förståelse, trygghet, deltagande och motivation. Alla dessa aspekter tillsammans gör att en elev kan bli ägare av sitt eget lärande. Om en elev blir ägare av sitt eget lärande så blir hen också villig att investera i det.

Zara är i allra högsta grad motiverad till sina studier. Hon vill lära sig och kommer till skolan varje dag. Hon är aktiv på lektionerna och gör pliktroget de läxor hon blir tilldelad av sin lärare. Trots en stark vilja och nyfikenhet att lära, är detta inte tillräckligt. Zara lär sig långsamt och läsa och skriva är enbart något som hon kopplar ihop med

skolmiljön.

Skolan är alltså en av få platser där Zara använder svenska. En bit in i utbildningen erbjuds Zara stöd av språkstödjare på modersmål. Zara träffar språkstödjaren vid flera tillfällen i veckan inom ramen för sfi. Ett transspråkande förhållningssätt präglar nu undervisningen.

Vad krävs då för att Zara ska se läsandet och skrivandet som nyttig och anv'ndbar kunskap för hennes vardagsliv? Hur ska hon bli medveten om kopplingen mellan det hon får utveckla i skolan och den vardag hon vistas i utanför klassrummet. Kan språkstödjarna med samma modersmål som Zara skapa dessa förutsättningar?

Zara pratar modersmålet hemma och i skolan med de elever som har samma språk som henne. Hon säger att hon vill prata svenska med dem som vill prata med henne. Zara lär sig mer och mer svenska och möjligheten att få lära via sitt starkaste språk påverkar hennes syn på sig själv. Det blir viktigt för henne att få visa vad hon nu kan.

Zara har förstått vikten av att lära sig språket i det land hon nu bor i. Hon är således medveten om de normer som råder i samhället. Hon visar detta när hon säger att *"modersmålet hjälper bara inom familjen. Det hjälper inte utanför. Därför är det viktigt att lära sig svenska."*

Zara har förstått att i och med att hon har lärt sig svenska kan hon bli en aktiv förälder som tar del av barnens utbildning. Idag går hon på föräldramöten på sina barns skola. Hon vill agera där men hon vågar ännu inte ta steget fullt ut. Så här uttrycker sig Zara: *"Jag vill gärna prata själv på föräldramöten och utvecklingssamtal men känner mig rädd för att säga fel. Jag formulerar meningar tyst för mig själv men vågar inte säga dem högt på riktigt. Det skulle inte kännas bra om jag sa fel."*

För att Zara ska känna att undervisningen blir användbar och meningsfull även i vardagen utanför skolan krävs att hon förstår vad hon ska lära sig och *hur* hon kan lära på bästa sätt.

Här fyller språkstödjaren en viktig funktion för att Zara ska förstå hur hon med hjälp av modersmålet kan få syn på sitt eget lärande.

Vad behöver då språkstödjarna förstå och lära sig för att de ska kunna stötta Zara? Vad behöver de för handledning?

Språkstödjarna behöver få en teoretisk grund där de får kännedom om vad det innebär att vara en vuxen nybörjarläsare. Att kunna få tala sitt modersmål och reflektera över lärandet har stor betydelse för inläringen. Lärare och språkstödjare diskuterar hur de i sin roll som språkstödjare kan agera och använda det gemensamma språket som resurs i undervisningen med eleverna. SFI-lärare och språkstödjare behöver således reflektera tillsammans för att skapa en ömsesidig förståelse för elevernas behov.

Zara har lärt sig att läsa men väljer ändå att memorera information i exempelvis kallelser i stället för att ta hjälp av det skrivna ordet för att minnas och förstå.

Zara är ännu inte medveten om skillnaden mellan att memorera något och att läsa något trots att hon faktiskt har lärt sig att avkoda. Steget till att använda läsandet för att lära och inhämta ny kunskap är ännu inte nått. Läsandet har ännu inte blivit funktionellt för Zara. Och vägen dit för Zara och andra vuxna nybörjarläsare är

lång. Från det att läskoden är knäckt till att läsningen används för att lära nytt och skapa ny mening, krävs det inte bara tid och tålmod utan också att Zara får möjlighet att samla på sig erfarenheter av att läsa. Zara behöver investera i ett nytt sätt att se på vad läsandet kan fylla för funktion hos henne. Hon behöver bli en van läsare och hon behöver förstå vad läsandet ska tillföra i hennes liv. Med språkstödjarnas hjälp får Zara möjlighet att förstå dessa delar.

Vi ser nu att Zara är trygg i klassrummet. Hon är medveten om vad hon gör och hur. Hon vet

med språkstödjarens hjälp vilka strategier hon ska använda sig av i olika lärsituationer. Tack vare språkstöd på modersmålet kan undervisningen bli fokuserad mer på huret. Zara är på god väg att bli ägare av sitt eget lärande. Hon har förstått att alla hennes språk är ett verktyg för lärande och på vilket sätt det är det. Så här säger Zara i ett samtal helt nyligen:

"Tankarna började fungera när jag fick språkstöd. Jag började förstå hur jag skulle göra."

Zara kan med språkstödjarens hjälp sätta ord på det hon får ta del av i skolan. Zara får prata om det hon vill prata om och ställa de frågor hon vill. Det gör att hon inte bara kan ta ansvar för sina studier på ett förståeligt sätt, de blir också meningsfulla eftersom hon förstår vad som förväntas av henne.

Att få ha tillgång till sitt starkaste språk när man ska lära sig att läsa och skriva är avgörande för om eleven på sikt ska vilja investera i sitt lärande eller inte.

